

İkarus ve Bruegel

İkarus uçan ilk insan olarak bilinir. İkarus ile ilgili mitolojik söylenceyi bilirsiniz, ayrıntılarına girmeden efsaneyi kısaca bir hatırlayalım: Atina'lı mimar Daidalus'un sürgünde bulunduğu Girit'te bir çocuğu olmuş. Bu çocuğun adı **"İKARUS"** imiş. Daidalus ve oğlu İkarus, Kral Minos'un emriyle mimarın kendisinin inşa ettiği labirente, " *Labyrinthos*"a kapatılmış. Daidalos, oğlu İkarus ile buradan tek çıkış çarelerinin havayolu olduğunu düşünmüş ve kuşların pencere önüne bıraktığı tüylerden her ikisi için de kaçmaya yarayacak genişlikte iki çift kanat yapmış, bu kanatları balmumuyla sırtlarına yapıştırmış. Bu sırada oğlu İkarus'a **"çok yükseklere çıkma güneşin ısıyla kanatlarındaki balmumu erir, çok alçaktan da uçma denizin nemi kanatlarını ıslatarak bozar, sen beni izle"** diye öğüt vermiş. Giritliler'in şaşkın bakışları altında ikisi de birer kuş gibi havalanmış ve uçmuşlar. İkarus uçmaktan öyle keyif almış ki, babasının öğütlerini unutmuş. Yükseldikçe yükselmiş, semayı ufukta görmüş, güneşi daha yakından görmek istemiş. Kısacası İkarus'un yükselmesini engellemek mümkün olamamış. Aydınlığa doğru yükseldikçe yükselmiş. Ta ki kanatlarını tutan balmumunu güneş eritene kadar, yavaş yavaş kanatlarındaki balmumu erimiş ve kanatları kopmuş. İkarus Ege'nin mavi sularına bir kurşun gibi düşerek kaybolmuş.

İkarus miti kısaca böyle. Efsanenin günümüzdeki karşılıklarına bakalım. Labirentten kurtulup özgürlüğe sınırsızca yelken açarken, babasının sözünü dinlemeyerek hırsına ve merakına yenik düşen İkarus'a özgürlüğün, yükselişin, aydınlanmanın bedeli pahalıya mal olmuştur. Ölümüne gitmiştir İkarus, sadece özgürlüğü bir kere olsun tadabilmek veya onu keşfedebilmek için. Kanatlarının eriyip düşeceğini bilse de ışığa, aydınlığa uçmaktan vazgeçmemiştir. Geri dönmemiştir, halbuki babasının ona verdiği şu nasihat çok önemliydi; *"ne çok yüksekten, ne de çok alçaktan uçmamalı"*. Aslında bu mesaj İkarus üzerinden tüm insanlara verilen bir mesajdır. Uçlarda yaşamamak, dengede yaşamı sürdürmek. Bazı uçlarda yer alan duyguların bireyi kontrol etmesi değildir doğru olan, bireyin kendisini ve duygularını yönetmesidir gerekli olan. İşte bu söylencede anlatılan budur diye düşünüyorum.

Buna karşın kimileri ise bu efsanede, İkarus'un cesaretinden ve başarısından dolayı gurura kapılmış ve haddini aşmış olmasının, böylece kendisini ve duygularını kontrol edememesinin, acele etmesinin ve sınırlarını çizememesinin simgelandiğini ileri sürerler. Bir başka tez ise İkarus miti ile, öğrenme ve özgürlük tutkusunun bedelinin olduğu, iyiyi, doğruyu, güzeli ve gerçeği arayanın, bu seçiminin ona ağır bedeller ödeteceğidir.

İkarus mitini şimdilik bir kenara koyalım. Pieter Bruegel *"landscape with the fall of icarus"* (İkarus'un düşüşünü içeren manzara) adlı tablosunu Yunan mitolojisindeki bir öyküden yola çıkarak yapmıştır (resim1). Mitolojik bir konu güncel hayatın içinde resmedilmiştir. Bruegel, ilginç bir şekilde adını verdiği tablosunda bu mitolojik olayı merkeze almaz. Resimde İkarus'un belden yukarısı suyun içinde, bacakları dışındadır. Dikkatli bakmayan bir göz, aslında bu trajikomik olayı algılamakta güçlük çekebilir. Bu tabloda İkarus denize gömülürken; çiftçi, çoban, her şey, herkes son derece duyarsızdır, hiçbiri bu trajik ölümüne dönüp bakmaz bile. Tabloya dikkatli bakarsak İkarus'un bir köşecikte bacakları görünür, suda çırpınmaktadır, üzerinde birkaç tüy vardır (resim2). Tablonun merkezinde çift süren bir köylü bulunur. Onun arkasında bir çoban, resmin sağ alt köşesinde ise bir balıkçı vardır. Çiftçi toprağı sürerken bir çoban, yanında köpeği dünyadan habersiz sürüsünü otlatmaktadır. Çiftçinin sol üst tarafında, muhtemelen İkarus'un kaçtığı labirenti temsil eden, üzerine kale

inşa edilmiş bir ada görülmektedir (resim 3). 16.yy a ait gemiler kendi rotalarında sessiz sakin yol alırlar. Resimdeki insanların İkarus'un düşüşü karşısındaki ilgisizlikleri tablonun ana öğesidir. Herkes işinde gücündedir, kimse kimseye karışmaz, yaşanan bu trajedi karşısında kimse oralı olmaz. Resmin genelinde çalışan köylüler gerçek hayat çizgileri görünür. Resmin ön planındaki kılıç ve para çantası "*kılıç ve para iyi ele muhtaçtır*" şeklindeki Flaman deyimini, hemen yanındaki tahıl çuvalı ise "*taşa ekilen tohumdan hiçbir şey bitmez*" deyimini anlatır (resim4). Bunlar, İkarus'un yarasız çabasına birer göndermedir. Aslında bu resimle Bruegel bir zıtlığı ortaya koymuştur. Semavi, uhrevi, efsanevi ve dini olan bir olay karşısında, dünyevi, gerçek olan, yaşanan ve geçerli olanın diyalektiği. Bruegel'e göre tablosunda da çok net görülebileceği gibi bu tip önemli ve mitolojik olayların halk açısından hiç de o kadar önemi yoktur. .

Ne dersiniz, Pieter Bruegel haklı olabilir mi acaba ?

Pieter Bruegel (1525-1569) eserlerinde savaşlar, yıkımlar, perişan insanlar ve bu dönemlerdeki dayanışma çabaları temalarını işleyen Hollandalı ressam. Baba Bruegel olarak da bilinir. "*İkarus'un düşüşünü içeren manzara*" tuval üzerine yağlıboya ile 1558'de çizilmiştir. Tablo, Brüksel'deki Belçika Kraliyet Güzel Sanatlar Müzesi'nde sergilenmektedir.

Resim 1

Resim 2

Resim 3

Resim 4